

ЕКОЛОГО-ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ РИБНИЦТВА

Л. Катан, д.е.н., професор,

О. Зубко, асистент

Україну традиційно вважали “рибною країною”, а розвиток діяльності підприємств галузі рибництва визначався природними та кліматичними умовами. Водночас в умовах економічної кризи відбулася дестабілізація розвитку галузі рибництва. Ситуація значно погіршилася і потребує вжиття комплексу заходів, спрямованих на те, щоб підприємства галузі рибництва почали відігравати належну роль у розвитку української економіки. Тому основними питаннями сучасного етапу регулювання розвитку підприємств галузі рибництва є нарощування обсягів виробництва риби, розширення асортименту та поліпшення якості товарів, а на цій основі – забезпечення раціонального споживання рибної продукції населенням, створення сприятливих умов для виробників, поліпшення соціального розвитку села, позбавлення залежності країни від імпортних поставок, а все це в першу чергу потребує відповідного екологічного і фінансового забезпечення галузі.

Екологічне забезпечення галузі рибництва включає:

- поліпшення стану водойм, збереження біорізноманіття,
- зниження навантаження на водні екосистеми,
- раціональне природокористування, відтворення та збереження місцевих ландшафтів,
- створення місцевості з більш високою екологічною цінністю,
- забезпеченню екологічної цінності продукції.

Фінансове забезпечення галузі рибництва включає:

- збільшення ефективності підприємств галузі рибництва в цілому в країні,
- зниження рівня імпортозалежності рибного ринку в країні,
- поліпшення показників продовольчої безпеки,

- поповнення місцевих бюджетів.

Зокрема, слід відмітити доцільність створення сприятливого економічного середовища для залучення інвестицій та інновацій у впровадження новітніх ресурсозберігаючих технологій інтенсивного ставового, садкового, річкового та басейнового рибництва. При цьому потрібно прийняття державної цільової програми, для забезпечення пільгового кредитування рибогосподарських підприємств з метою оновлення матеріально-технічної бази, відновлення водних об'єктів та гідротехнічних споруд; розвиток збутової інфраструктури, спрямованої на реалізацію продукції за прямим каналом від виробника до споживача для більш вагомшого впливу підприємств на ціну реалізації, що в результаті сприятиме зниженню споживчих цін на рибу для населення.

Сьогодні стан справ в рибній галузі нашої країни дійсно не найкращий. За часів незалежності, наприклад, кількість садкових ліній для вирощування риби скоротилася на 90%. Якщо на початку незалежності України українці з'їли близько 24 кг риби на душу населення, то минулого року, за даними представництва Продовольчої та сільськогосподарської організація ООН в Україні, лишень 8 кг. За 6 місяців 2017 року в Україні видобуто лише 30,3 тис. тонн водних біоресурсів, при цьому за цей же період імпортовано понад 150 тис тонн.

До такого стану речей українське рибне господарство рухалось поступово, все більш відхиляючись від загальноєвропейського та, навіть, загальносвітового тренду сталого розвитку. Законодавство загального характеру, зокрема в частині водо- та землекористування, орендних відносин, дозвільної системи, ухвалювалось та ухвалюється без урахування особливостей ведення діяльності підприємств галузі рибництва. Програми розвитку аграрної економіки, села та сільських територій, у тому числі в частині надання безповоротної державної допомоги та пільгового кредитування, повністю ігнорують такий вид аграрного бізнесу, як рибництво. А державне фінансування такої

надважливої для діяльності підприємств галузі рибництва програми, як штучне відтворення водних біоресурсів, відбувається в обсязі, який не покриває і половини реальної потреби.

Отже, сучасний стан справ у підприємствах галузі рибництва визначається, складною загальною фінансовою ситуацією в галузі, яка, до того ж, ускладнюється через суттєві екологічні наслідки антропогенного характеру.

Однією з основних проблем, що впливають на зменшення запасів промислових водних живих ресурсів, є значне погіршення якості води. Різко погіршилась якість води у головній водній артерії України — Дніпрі з його каскадом водосховищ (підвищились забарвленість, вміст заліза й марганцю, зменшився вміст кисню), причому спеціалісти прогнозують збереження, а то і подальше посилення таких екологічних ускладнень протягом найближчих років.

Не меншою мірою нормальному веденню діяльності підприємств галузі рибництва перешкоджає відсутність об'єктивної інформації щодо стану запасів та розповсюдження водних живих ресурсів. За останнє десятиріччя фінансування необхідних наукових досліджень з державного бюджету практично припинено. Внаслідок цього такі дослідження проводяться у вкрай незадовільних обсягах, а біологічні обґрунтування лімітів вилучення цих ресурсів, розроблені методом екстраполяції, мають дуже низьку вірогідність. З цієї причини ускладнюється процедура затвердження науково обґрунтованих лімітів добування водних живих ресурсів.

Аналіз переліку наведених факторів, що негативно впливають на ведення діяльності підприємств галузі рибництва, дозволяє зробити однозначний висновок щодо їх першопричини: це глобальний постійно зростаючий антропогенний тиск на водні об'єкти, вплив якого є найвідчутнішим у морях та водосховищах внаслідок накопичення забруднювальних речовин. Тому заходи, спрямовані на поліпшення

стану підприємств галузі рибництва, повинні розроблятися і впроваджуватися на основі всебічного наукового аналізу природних можливостей водних об'єктів України та сучасного стану запасів водних живих ресурсів, а також передбачати залучення іноземних інвестицій для подальшого розвитку, перш за все, штучного розведення і вирощування водних живих ресурсів у полікультурі. В цілому, за рекомендаціями рибогосподарської науки, за рахунок продукції рибництва або аквакультури можливе збільшення загального вилову на 50–60 тис. т на рік, в т. ч. риби — 20–25 тис. т, безхребетних та водоростей — 20–30 тис. т. Це забезпечить певне зниження промислового навантаження як на природні популяції водних живих ресурсів, особливо аборигенних видів, так і на природні водні об'єкти.

Отже, для виходу галузі рибництва із кризи, забезпечення сталого розвитку галузі, зміцнення продовольчої незалежності країни, слід перш за все, вирішити питання, які стосуються еколого-фінансових проблем розвитку підприємств галузі рибництва, а також активізації інноваційних та інвестиційних процесів, раціонального використання природних водних живих ресурсів. Також слід приділити неабияку увагу науково-технічному забезпеченню та науковому супроводженню діяльності рибного господарства. Пріоритетними напрямками буде наукове обґрунтування обсягів сировинної бази та раціонального рибальства, охорона водних екосистем, технології переробки водних рибних ресурсів. При цьому великою проблемою є фінансування досліджень, адже вони мають першочергове значення для виробництва і забезпечення населення рибною продукцією та, в свою чергу, гарантують продовольчу безпеку. Але на даний момент, держава не в змозі в необхідному обсязі здійснювати фінансування галузі за рахунок коштів державного бюджету. Постає питання залучення інвестицій. Тому для врятування галузі слід шукати нових партнерів. Також важливо здійснити співробітництво з країнами-партнерами у сфері спільного

вивчення сировинних ресурсів, рибопереробки і створення відповідної інфраструктури рибогосподарської галузі.